

Radu SLOBODEANU

Visul Poemului

„Căci în tramvai doar aștepți. Căci timpul nu există acolo decât pentru parcurgerea drumului, nu și pentru cei care îl parcurg... Drumul fără drum al tramvaiului nu are capăt. Pe șine nu poate rămâne nici o urmă.“

(Cristian Popescu, „Cuvânt înainte“, *Idile despre București*, 1988)

Poemele lui Cristian Popescu sunt texte care „aproape că nu mai suportă să aibă cititori“, ele „dorindu-și prietenii“. *Visul* oricărui poem este „de a fi discuție la crâșmă, la un pahar de vin, cu amicii“ sau, la fel de bine, „de a fi o privire prelungită în ochii femeii“. *Visul* poetului Cristian Popescu este „să nu mai coboare la prima“ din această „sală de așteptare pe șine“, să-și petreacă „timpul“ (suspendat), în **tramvaiul 26** împreună cu toți prietenii, alături de nevasta lui și de familia Popescu. *Visul* volumului „Cuvânt înainte“ (Ed. Cartea Românească, 1988), nimic altceva decât „o idilă despre București și despre tramvaiele lui“, este de „a fi pus pe șine“. Așa cum plănuiuse, de fapt, autorul, împreună cu prietenul lui, regizorul Gavriil Pinte. La aproape nouă ani de la moartea poetului, reprezentarea *Un tramvai numit Popescu*¹, manifestă tocmai această sete de imediat, de concret, de cotidian a scriiturii sale poetice. În același timp, o „casă memorială“ itinerantă și efemeră, cea mai potrivită, poate, pentru Popescu.

Într-o duminică după-amiază, nici noi n-am mai coborât la prima, odată suiți într-un tramvai alb, inscripționat cu numele **Popescu**. Pe parbriz, două manechine: mire și mireasă. Alaiul anunțatei „călătorii de nuntă“ era unul pestriț, de copii alergând și strigând „tramvaiul cu actori, uite tramvaiul cu actori“. Dus-întors, pe Calea Moșilor și Șoseaua Colentina, am fost „vitrine care se învârtesc pe străzi, cu manechinele lor cu tot“, pentru că, dacă „în somn semănăm unii cu alții, în tramvai semănăm și mai mult ...“.

Spectatori – priviți de alți spectatori (trecători uluiți, sau amuzați, sau fascinați) – am parcurs, în vagonul-restaurant, un adevărat „labirint“ imaginar (ori *imaginal*, din imagini) și emoțional. De la anunțul inițial „Nașteți-vă pe 1 iunie 1959, la ora 12! Ofertă unică! Viață lungă bani și bucurii! Nașteți-vă cu numele de Popescu Cristian. Dar nimeni, cu nici un chip, nu a vrut“², la imaginea mortului întins în sicriul fără capac „care Eu sunt, căruia îi șiroiesc lacrimile pentru că e felul lui de a putrezi“, punctul inițial și cel final al „labirintului“ se situează mereu față în față: „Bineînțeles, certificatul meu de naștere nu va deveni legal decât când va ajunge certificat de deces“. Suntem astfel înscriși, pe o traiectorie imperturbabilă, aidoma tramvaiului, între un (altfel de) simț ludic și unul „escatologic“. Am avut de câteva ori în timpul spectacolului sentimentul unei candori comice totale, dar și cel de a fi în fața unei bombe dezamorsate liric, secționată în fața mea, dar nu mai puțin înfiorătoare.

Între aceste „coperte“ ale spectacolului, marcate muzical de *Ciaccona* de Bach și de cântecele „de mahala“, interpretate *live* de violonistul Gheorghe Drăghici, este prezentată o „materie poetică“ extrem de densă ce se disimulează ludic în tonul conversației curente, uneori triviale. Din acest punct de vedere registrul incantatoriu al frazării actorilor a părut uneori inadecvat.

Temele popesciene „jucate“ pe culoarul tramvaiului sunt, în mare: idilele despre București și tramvaie (*op. cit.*), textele de debut cuprinse în *Familia Popescu* și o selecție din volumul *Arta Popescu* („Teatrul – un psalm al lui Popescu“, „Circul“, „Filmul artistic“, „Despre Muză“, „În Rai“, „Moartea mea din flori“, „Apocalipsa, dragostea mea“ etc.). La acestea se adaugă, spre final, „Fragmente de Jurnal“, parte care, desprinsă de registrul anterior, răstoarnă abrupt perspectiva spectacolului.

O forță scenică (plastică și expresiv-dramatică) aparține scenele inspirate de *Familia Popescu*. Fragmentul ales spre a fi plasat la început („Pentru păstrarea aparențelor a fost inventat Popescu de jucărie, care trăiește în București de jucărie, ... și a decedat deja vreo 3–4 decese de jucărie ...“), anunță tema „marionetei“, conectată deopotrivă la ludic și la escatologic și dezvoltată prin asocierea fiecărui membru al familiei cu „manechinul său“. Astfel, câte o instalație cu forma unei siluete, compusă din obiecte ale idiosincraziilor personajelor, poetic recuperate, servește drept *alter ego* al fiecărui erou: pâinile bandajate și parfumate ale *mamei*, laolaltă cu viorile; sticlele bunicului cu pozele *bunicii* drept etichetă; cizmele soldățești ale *tatei*, având înfipte direct în ele picioarele unui scaun pe care tronează un cap de cal; fluturii *mătușii Adina* etc. Sunt realizate în acest fel, adevărate „planșe ale anatomiei sufletești“, asociate unui „metabolism poetic“ coerent și riguros surprins de autor. *Arta Popescu* este apariție cu chip de bronz (în contrast cu fardul alb-livid al celorlalte personaje). Liliana Pană, interpreta rolului, are forța să împartă prim-planul cu personajul *Poetului* (Mihai Marinescu). Așa cum reușită este și secvența de teatru-în-teatru, construită pe baza poemului *În Rai*, parodie poetică după *Conul Leonida* .... Aici este folosit chiar cadrul circular inclus în „manechinul“ *Artei Popescu*, cadru din care se detașează marioneta miniaturală a *Poetului*, pe care acesta o va purta la gât tot restul spectacolului.

Dacă atenta urmărire a temei „marionetei“ și savoarea parodică a multora dintre fragmentele textului sunt articulate cu „spațiul scenic“ și reușesc să dea cheia „ludicului escatologic“, marca *C.P.*, plasarea în final a unor cutremurătoare pasaje de *Jurnal* de joacă această articulare. Căci oferă, în loc de *sugestia* bolii, *certitudinea* suferinței poetului, „prilej“ pentru o atare învecinare cu moartea – motiv arhiprezent în întregul spectacol și în întreaga operă, de altfel. „Marioneta“ este forțată să se „demaște“. Nu doar „joaca“ creează păpuși, ci și boala îi transformă pe bătrânii anchilozati în posibile „marionete“, trase de sfori de însuși Dumnezeu, ca în *Teatrul – un psalm al lui Popescu*. În perspectiva morții (așezată ca „un ghimpe în carnea“ celui bolnav) totul pare „de jucărie“ și libertatea de mișcare este la fel de restrânsă ca a unei biete păpuși. Copilăria și moartea se întâlnesc aiuritor: „... nu-i pe lumea asta mormânt mai bun ca-n Cișmigiu, la leagăne. Numai de la atâta și atâta joacă și se pot odihni bine păcatele“.

„Mărturisirea“ cuprinsă în fiecare dintre textele sale ne face, prin acest spectacol o dată în plus, să simțim că în opera lui *C.P.* nu realitatea comună și

anesteziată se visează, ca o Cenușăreasă, Poezie, ci Poezia însăși visează prin *C.P.*, la realitatea imediată, la voluptatea râsului sănătos cu amicii, la privirea în ochii iubitei, la cuvintele cele simple ale rugăciunii, ... ori la o simplă plimbare cu tramvaiul.

¹ Care reia parte din spectacolul-lectură la comemorarea a 9 ani de la moartea poetului. (21 februarie 2004, Teatrul Odeon).

² *Fragmente de Jurnal*, „Lucafărul”, nr. 8, martie 1995.

Un tramvai numit Popescu, **spectacol de teatru după opera poetului Cristian Popescu. Scenariul și regia: Gavriil Pinte. Scenografia: Roxana Ionescu. Distribuția: Mihai Marinescu, Liliana Pană, Silvia Codreanu, Bogdana Darie, Anne-Marie Ziegler, Simona Popescu, Cătălin Panaite, Adrian Anghel și violonistul Gheorghe Drăghici.**

Constantin PARASCHIVESCU

Teatru în tramvai!

Pentru 26 de bucureșteni (echivalentul numărului de locuri și al liniei), ziua de duminică 28 noiembrie 2004 n-a fost numai data alegerilor parlamentare și prezidențiale, ci și prilejul unei agreabile participări la un spectacol inedit, într-un *tramvai*. Nu știu să se mai fi încercat asta pe undeva, dar inițiativa care aparține Teatrului Național Radiofonic s-a dovedit ingenioasă și de un real efect cultural.,

